

HET ZOÖLOGISCH STATION

DER

NEDERLANDSCHE

DIERKUNDIGE VEREENIGING

in 1903

Verslag, uitgebracht op de Vergadering der Vereeniging,
gehouden in het Zoölogisch Station te Helder, 19 Juni 1904

DOOR DEN DIRECTEUR

DR. H. C. REDEKE.

BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ

VOORHEEN
E. J. BRILL

LEIDEN — 1904.

HET ZOÖLOGISCH STATION

DER

NEDERLANDSCHE DIERKUNDIGE VEREENIGING

in 1903.

De Directeur van het Zoölogisch Station brengt daarna het volgende verslag uit over deze inrichting gedurende het jaar 1903:

Te beginnen met het gebouw valt te constateeren, dat het zich ook in het afgelopen jaar, ondanks de bijzonder ongunstige weersgesteldheid, in het algemeen goed gehouden heeft en in bevredigenden toestand verkeerde. Alleen tijdens heftige stormen in de eerste helft van October en November kreeg het ernstige stormschade, een groot deel van de dakgoot aan de achterzijde is toen afgewaaid en het overige deel dermate ontzet, dat een grondige reparatie en gedeeltelijke vernieuwing van de goot noodzakelijk bleek.

Voorts moest de zinkbedekking op de voorspits van het gebouw vernieuwd worden en toen ten slotte ook nog eenige lekken gedicht waren, kon in het eind van het jaar gezegd worden, dat wij voorloopig weer goed en wel onder dak waren gekomen.

Ook aan het inwendige onderhoud werd de noodige zorg besteed. Eenige vertrekken moesten nieuw behangen en bijgeverfd worden. In twee kamers der benedenverdieping werd de vloer nagezien en recht gelegd, zoodat nu weer alle vloeren beneden op niveau zijn gebracht. De waterleiding werd nagezien en uitgebreid, zoodat thans ook buitenshuis aan den achterkant een aanvoerkraan wordt gevonden, die veel gemak oplevert.

Het aquarium en de pompinrichting voldeden in alle opzichten en vereischten slechts weinig kostbare voorzieningen.

Het meubilair werd uitgebreid met een paar fietsenrekken ten gerieve van de vaste en tijdelijke werkers in het Station, terwijl in de Bibliotheek eenige boekenkasten vergroot konden worden.

In de bibliotheek — het is hier wellicht het geschikte punt daarop te wijzen — begint langzamerhand plaatsgebrek te komen. De gestadig zich uitbreidende boekerij vult op enkele leegten na alle kasten en alleen door nu en dan sommige van de minst geraadpleegde tijdschriften uit een kast te nemen en er bovenop te zetten, kan voor den steeds toenemenden stroom van aanwinsten plaats worden gemaakt. Dit systeem kan evenwel ten slotte uitteraard slechts in beperkte mate worden toegepast — er komt ongetwijfeld al spoedig een tijd, dat ook op de kasten voor boeken geen plaats meer is en daar het in verband met de ruimte niet raadzaam wordt geacht, in het thans bestaande vertrek nog meer

boekenkasten of rekken te plaatsen, zal het, misschien reeds binnenkort, een punt van ernstige overweging moeten uitmaken, op welke wijze de Bibliotheek gevoegelijk zoude kunnen worden vergroot.

De verdere inventaris verkeerde in goeden staat en werd, voor zoo-veel nodig vernieuwd en aangevuld. Vermeld zij nog, dat het station door aankoop in het bezit kwam van een fraai model van een blazer, een getrouwe nabootsing van een schuitje, zooals er vele van Helder en Texel ter kustvisserij op de Noordzee varen.

Is hiermede de afdeling »materieel» afgedaan, dan resten mij thans nog enkele woorden over het »personeel».

De bedienden van het Station, een knecht en een jongen, waren dezelfde als in het vorige jaar en gaven in alle opzichten reden tot tevredenheid.

Bij hun gemis aan bedrevenheid in het »lege artis» konserveeren van zoölogisch materiaal was het evenwel nog niet mogelijk te voldoen aan het verlangen van sommige leden, om aldus geprepareerd onderzoekingsmateriaal van het Station te ontvangen.

Dit materiaal werd derhalve, zooals vroeger, in levenden of althans zeer verschen staat — bij uitzondering op alcohol of formol — aan tal van leden verzonden. Het was evenwel niet altijd gemakkelijk aan de verschillende wenschen tegemoet te komen.

Zooals bekend is, is het Station voor de verschaffing van tal van in zee levende dieren nog steeds in hoofdzaak afhankelijk van de visschers.

Haaien, zeemuizen, inktvisschen en verschillende Crustaceën kunnen alleen door tusschenkomst van de Heldersche visschers verkregen worden.

De meeste overige Mollusken, Echiniden, Sponzen en sommige Coelenteraten moeten ook, wil men ze in eenigszins fraaie exemplaren of grootere hoeveelheden hebben, tamelijk ver van de kust worden gevischt.

Alleen de aan of in de haven levende dieren en planten (mosselen, zeesterren, Arenicola, wieren, in den zomer ook Tubularien en Anemonen) kunnen ten allen tijde met de vlet van het Station verzameld worden en desgewenscht onmiddellijk na aanvraag verzonden worden.

Neemt men nu in aanmerking, dat tengevolge van stormweder de vloot soms dagen achtereen in de haven moet liggen, dat verder de visschen, die periodiek op de kust komen (ik heb hier nu meer speciaal het oog op de haaien), het eene jaar vroeg, het andere laat, soms in groote hoeveelheden, dan weer in enkele exemplaren worden aangebracht, dan zal men inzien, dat het soms, met den besten wil ter wereld, onmogelijk is aan alle wenschen te voldoen en dat het bovenal zijn nut heeft, wanneer men het op een bepaalden datum wenscht, eventueele aanvragen om materiaal eenigszins tijdig aan de Direktie te richten.

Ik geef thans een overzicht van het in 1903 verzonden materiaal.

Prof. Hubrecht te Utrecht ontving 158 haaien, 1 Squatina, 4 inktvisschen, 60 krabben en een partij zeepieten.

Dr. Dekhuyzen te Utrecht ontving een Echiurus en 2 flesschen zeewater.

Prof. van Wijhe te Groningen ontving 14 haaien.

» van Ankum te Groningen ontving 2 inktvisschen en een kistje zeepieten.

Prof. Moll te Groningen ontving een partij zeevieren.

» Sluiter te Amsterdam ontving 20 haaien.

» Janse te Leiden ontving 2 partijen zeevier en een kollektie plankton.

De Heer Thijsse te Bloemendaal ontving 1 inktvisch.

» » Sturing te Haarlem ontving 1 inktvisch (in alcohol).

al het, misschien reeds binnenkort, weten uitmaken, op welke wijze de worden vergroot.

na goeden staat en werd, voor zover. Vermeld zij nog, dat het station een fraai model van een blazer, uitje, zooals er vele van Helder en de varen. "afgedaan, dan resten mij thans eel".

de knecht en een jongen, waren de alle opzichten reden tot tevredenheid. "het »lege artis" konserveeren van d nog niet mogelijk te voldoen aan aldus geprepareerd onderzoekingen. als vroeger, in levenden of althans ng op alcohol of formol — aan tal wel niet altijd gemakkelijk aan de zomen.

voor de verschaffing van tal van in fzaak afhankelijk van de visschers. in verschillende Crustaceën kunnen eldersche visschers verkregen worden. iniden, Sponzen en sommige Coelomnigszins fraaie exemplaren of grootere in de kust worden gevischt. levende dieren en planten (mosselen, zomer ook Tubularien en Anemonen) van het Station verzameld worden vrage verzonden worden.

dat tengevolge van stormweder de haven moet liggen, dat verder de zomen (ik heb hier nu meer speciaal jaar vroeg, het andere laat, soms in kele exemplaren worden aangebracht, met den besten wil ter wereld, onvoldoen en dat het bovenal zijn nut bepaalden datum wenscht, eventueele ijdig aan de Direktie te richten.

het in 1903 verzonden materiaal. ng 158 haaien, 1 Squatina, 4 inktzeepieren.

een Echiurus en 2 flesschen zeewater. tving 14 haaien. ontving 2 inktvisschen en een kistje

een partij zeewieren. ng 20 haaien.

tijen zeewier en een kollektie plankton. ontving 1 inktvisch. vng 1 inktvisch (in alcohol).

Prof. Langelaan te Leiden ontving 12 haaien, 10 geepen, 10 pietermannen. Dr. van Bemmelen te den Haag ontving 4 inktvisschen, een partij Aleyonium.

Dr. S. L. Schouten te Utrecht ontving een kollektie diverse zeedieren in alcohol.

Prof. Pekelharing te Utrecht ontving een zeenaald.

Hortus botanicus te Amsterdam ontving een partij zeewieren, een flesch plankton.

Zoötomisch Laboratorium te Leiden ontving 47 haaien.

Museum d'histoire natur. te Paris ontving een partijtje schelpen van Pectensoorten.

Prof. Fleischmann te Erlangen ontving een partij Littorina.

» Römer te Frankfurt a/M. ontving 1 bruinvisch.

Aan Professor Beyerinck, Delft, werd voorts regelmatig elke week zee-water met plankton verzonden.

Gelijk men uit bovenstaande lijst kan zien, is de verschaffing van materiaal nog steeds een niet onbelangrijke tak van dienst voor het Station.

De werkzaamheden, die in het afgelopen jaar in het Station werden verricht, waren van tweeerlei aard; men zoude ze als »permanente" en als »tijdelijke" kunnen onderscheiden.

Permanent waren in het Station werkzaam de waarn. wetenschappelijke Adviseur in Visscherijzaken met zijn assistent en de ambtenaren van het Rijksinstituut voor het Onderzoek der Zee.

Wat mijn eigen werk betreft moge hier vermeld worden, dat ik in het vorige jaar gemeend heb, het allergrootste deel van mijn tijd en werkkraft te moeten besteden aan de organisatie en leiding van die nieuwe instelling, die zoo nauw verwant is aan ons Station: het Rijksinstituut voor het Onderzoek der Zee.

Het is hier niet de plaats, om over het werk van dit Rijksinstituut uit te weiden; ik wensch er slechts aan te herinneren, dat dit werk in de eerste plaats is verricht in verband met de deelname van Nederland aan het Internationale Onderzoek der Zee en dienovereenkomstig uit twee afdelingen, de oceanografische en de biologische onderzoekingen bestaat. Het zijn nu juist de laatste, die, voor zooverre zij aan land moeten geschieden, worden verricht in het nieuwe laboratorium voor Noordzeeonderzoek, dat in het Z. S. gevestigd is en waarover ik in mijn jongste jaarverslag uitvoeriger heb bericht.

De heeren Dr. J. Boeke en P. J. van Breemen, beiden biologische assistenten bij het Rijksinstituut, hielden zich uitteraard in hoofdzaak onledig met wetenschappelijken arbeid, die rechtstreeks voortvloede uit de taak, die het Rijksinstituut is gesteld.

De heer Boeke bewerkte het met de »Wodan" verzamelde materiaal van vischeieren en larven en begon met een systematische studie van de op de reede van Nieuwediep in de verschillende maanden van het jaar voorkomende pelagische vischeieren. Hij zette zijne in Napels begonnen onderzoekingen over de bouw van Amphioxus en de ontwikkeling der Murenoiden voort, beschreef de eieren en eerste ontwikkelingsstadien der Pietermannen (*Trachinus draco* en *vipero*) en maakte een begin met de studie der ontwikkelingsgeschiedenis der gewone rog (*Raja clavata*).

De heer van Breemen hield zich onledig met de studie van het Noordzee-plankton en onderzocht voorts zoo regelmatig mogelijk ook het plankton der Zuiderzee en van verschillende zoetwaterplassen.

Hij onderzocht meer in het bijzonder de verspreiding der plankton-organismen in verschillende districten der Noordzee en publiceerde de uitkomsten van dit onderzoek, voor zoover het betrekking had op twee Oithona-soorten, in de Publications de Circonstance welke door het Bureau van den Centralen Raad voor het Onderzoek der Zee te Kopenhagen worden uitgegeven.

Het aantal der »tijdelijke» werkers was kleiner dan in het voorafgaande jaar en bedroeg acht, waaronder drie dames.

In de volgende tabel zijn vermeld: hun naam, de duur van hun verblijf en het onderwerp, waarmede zij zich bezig hielden:

Mej. J. Reynvaan, Amsterdam, 15 April—4 Mei, Wieren.

De heer G. J. de Groot, Leiden, 2 Juni—30 Juni, Mariene fauna. Voornamelijk Echinodermen.

Mej. H. Icke, Leiden, 3 Juni—30 Juni, Plankton.

Mej. J. de Lange, Leiden, 3 Juni—30 Juni, Ontwikkeling van Echinodermen.

De heer J. Boldingh, Utrecht, 5 Juni—1 Aug., Mariene fauna, Anatomie van Selachiers.

De heer J. G. Sleeswijk, A'dam, 1 Juli—1 Aug., Ontwikkeling van Echinodermen.

De heer J. Botke, Nijmegen, 10 Aug.—24 Aug., Mariene fauna.

De heer J. H. van Burkom, Utrecht, 8 Sept.—8 Oct., Mariene fauna en flora.

De heer Sleeswijk publiceerde een deel der uitkomsten van zijn onderzoek onder den titel van: Bijdrage tot de ontwikkelings-mechanica van het (Echiniden)-ei

Omtrent de geldmiddelen kan tenslotte nog worden medegedeeld dat de uitgaven in 1903 met f 2064.65 gedekt werden. Deze post komt in haar geheel voor op de Rekening en Verantwoording van den Penningmeester der Vereeniging die reeds onderwerp van Uwe besprekingen heeft uitgemaakt. Om te kunnen beoordeelen welk gebruik van het genoemde bedrag is gemaakt laat ik hier een overzicht volgen van de voor de Exploitatie van het Station gedurende 1902, gedane uitgaven:

A. Onderhoud gebouw enz.	f 461.51
B. » aquarium	» 9.40
C. » ameublement	» 85.31 ⁵
D. » verderen inventaris	» 104.15
E. Aankoop materiaal	» 108.52
F. Alkohol en chemicaliën	» 120.52
G. Exploitatie in engeren zin	» 342.91 ⁵
H. Schrijfbehoeften enz.	» 28.94
I. Dienstpersoneel	» 716.50
K. Grondbelasting, assurantie enz.	» 86.88
	f 2064.65

Ook deze Rekening en Verantwoording is door de Commissie, bestaande uit de H.H. de Stoppelaar en van Lidth de Jeude onderzocht en accoord bevonden; mitsdien stelt de Voorzitter aan de Vergadering voor haar goed te keuren en den heer Redeke dank te zeggen voor het richtig gevoerde beheer.